

H.K. gegn Finnlandi

Dómur frá 26. september 2006

Mál nr. 36065/97

6 gr. Réttur til réttlátrar málsmeðferðar fyrir dómi

8. gr. Friðhelgi einkalífs og fjölskyldu

Börn. Forsjársvipting. Umgengnisréttur.

1. Málsatvik

Kærandi, HK, er finnskur ríkisborgari og fæddur 1968. Hann á tvö börn, K, fæddan 1988 og H, fædda 1990. Frá tíu daga aldri bjó H hjá honum. Árið 1994 hóf kærandi sambúð með konu, en eftir að slitnaði upp úr sambandinu lýsti konan fyrir barnaverndaryfirvöldum grunsemdum sínum um að kærandi misnotaði H kynferðislega. Hinn 27. janúar 1995, þegar kærandi ætlaði að ná í H úr dagvistun, var honum tilkynnt að rannsókn vegna gruns um kynferðislega misnotkun stæði yfir, og að barnið skyldi dvelja hjá móður sinni á meðan. Óumdeilt er að kærandi mótmælti veru H hjá móðurinni frá 3. febrúar 1995 en óljóst er um afstöðu hans fram að þeim tíma. Hinn 8. febrúar var svo úrskurðað um neyðarvistun H hjá móður sinni en fram að því hafði engin formleg ákvörðun um dvalarstað stúlunnar legið fyrir. Hinn 24. mars 1995 luku sálfræðingar rannsóknnum sínum á H og var niðurstaða þeirra rannsókna sú að mjög líklegt væri að hún hefði verið misnotuð kynferðislega, enda bent hegðun hennar til þess. Var því ákveðið að vista hana áfram fjarri kæranda. Móðir H treysti sér ekki til að annast hana og 11. október 1995 var kæranda tilkynnt að H hefði verið komið fyrir hjá fösturfjölskyldu. Kærandi mótmælti þeirri ráðstöfun en ekki var fallist á boð föðurafa H um að taka við henni. Hinn 6. nóvember 1995 nam kærandi H á brott og hafði hana í felum í ellefu mánuði. Lögregla sótti hana loks á vinnustað kæranda hinn 6. október 1996 og var henni í kjölfarið komið fyrir í fjölskylduathvarfi. Í apríl 1997 var kæranda tilkynnt að búið væri að finna fösturfjölskyldu fyrir H. Kærandi mótmælti þeirri ráðstöfun og bað jafnframt um að H væri komið fyrir hjá konu sem hafði annast hana í dagvistun. Hann fór fram á að H yrði tekin úr umsjá yfirvalda. Kröfum hans var hafnað. Frá árinu 1998 fékk kærandi svo rýmkaðan umgengnisrétt en fram að því hafði hann einungis mátt hitta H undir eftirliti, og stundum alls ekki. H bjó tímabundið hjá kæranda á árunum 2003-2004. Frá 2. febrúar 2004 hætti H að vera í forsjá barnaverndaryfirvalda og hefur búið hjá kæranda frá árinu 2005.

2. Meðferð málsins hjá Mannréttindadómstólnum

Kæran

Kærandi hélt því fram að brotið hefði verið með margvíslegum hætti á réttindum hans samkvæmt sáttmálanum. Hann byggði á 1. mgr. 6. gr. og 8. gr. Kærandi hélt því m.a. fram að vistun H frá 27. janúar til 8. febrúar 1995 hefði ekki átt sér lagastöð, enda hefði hann ekki samþykkt að hún færi til móður sinnar. Yfirvöld hefðu litið framhjá því að hann var sýknaður af öllum ásökunum og ætlun þeirra hefði verið að vista H áfram hjá fösturfjölskyldu. Yfirvöld hefðu einnig vanrækt að láta rannsaka H á fullnægjandi hátt. Þá hefði rannsókn vegna meintrar misnotkunar hafist í nóvember 1994 en honum ekki verið tilkynnt um hana fyrr en í janúar 1995.

Niðurstaða

Dómstóllinn fjallaði um gagnkvæman rétt barna og foreldra til að vera samvistum. Sá réttur væri verndaður af 8. gr. sáttmálans og stjórnvöld mættu ekki ganga á þann rétt nema í undantekningartilvikum, enda ættu slík afskipti sér stöð í lögum og væru nauðsynleg. Því næst skoðaði dómstóllinn hvort atvik þessa máls uppfylltu skilyrði 2. mgr. 8. gr. sáttmálans. Tekið var fram að föstur barns utan heimilis ætti almennt að vera bráðabirgðaráðstöfun sem gengi til baka um leið og aðstæður leyfðu. Lokamarkmiðið ætti því að vera að barn og foreldri væru sameinuð að nýju. Þó yrði alltaf að hafa hagsmuni barnsins ofar öðru, og í vissum undantekningartilvikum þjónaði það ekki hagsmunum barns að dveljast hjá foreldrum sínum. Við aðgerðir sem miðuðu að því að skerða rétt manna samkvæmt 8. gr. yrði að gæta varúðar og sýna virðingu gagnvart þeim hagsmunum sem

ákvæðinu væri ætlað að vernda. Dómstóllinn komst að þeirri niðurstöðu að vistun H hjá móður sinni frá 3. til 7. febrúar 1995 hefði brotið í bága við 8. gr., þar sem engin lögformleg ákvörðun lá fyrir og óumdeilt var að kærandi mótmælti þeirri ráðstöfun.

Eftir að lögformleg ákvörðun lá fyrir hinn 8. febrúar 1995 taldi dómstóllinn þó ekkert benda til annars en að farið hefði verið að barnaverndarlögum og miðað hefði verið að því að gæta hagsmuna H. Rökstuddur ótti barnaverndaryfirvalda vegna heilsu og velferðar H hefði réttlætt afskipti af fjölskyldunni samkvæmt 8. gr.

Dómstóllinn taldi eðlilegt að kæranda væri ekki tilkynnt um rannsóknina á frumstigi hennar, enda hefði slík tilkynning stefnt rannsóknarhagsmunum í hættu. Þá var ekki fallist á að kærandi hefði ekki fengið tækifæri til að taka þátt í ákvarðanatöku varðandi dvalarstað H, enda var honum fært að kæra ákvarðanir barnaverndaryfirvalda til dómstóla. Hvað varðaði rannsóknir sem H gekkst undir þá taldi dómstóllinn þær fullnægjandi enda hefði hún gengist undir viðamiklar sálfræðirannsóknir. Var því ekki fallist á kvörtun kæranda þar að lútandi.

Þá taldi dómstóllinn að fjórar ákvarðanir um skerðingu umgengnisréttar kæranda við H sem teknar voru á árunum 1995 og 1998 hefðu brotið gegn rétti hans samkvæmt 8. gr. þar sem hann fékk ekki tækifæri til að mótmæla þeim. Að öðru leyti leit dómstóllinn svo á að þær umgengnistálmanir sem settar voru hefðu átt rétt á sér, einkum þegar litið var til þess að kærandi hafði numið H á brott og haldið í felum.

Hvað varðaði kvartanir kæranda vegna brota á 6. gr. sáttmálans var það niðurstaða dómstólsins að þegar hefði verið fjallað um þær í umfjöllun um 8. gr. og því þótti ekki ástæða til að skoða 6. gr. sérstaklega.

Það var einróma niðurstaða dómstólsins að brotið hefði verið gegn rétti kæranda samkvæmt 8. gr. sáttmálans, með því að vista H hjá móður sinni 3. - 7. febrúar 1995. Að auki hefði, með ákvörðunum um takmarkanir á umgengnisrétti, verið brotið gegn rétti kæranda. Að öðru leyti taldi dómstóllinn ekki að brotið hefði verið gegn 8. gr. sáttmálans.

Með vísan til 41. gr. sáttmálans voru kæranda dæmdar 13.000 evrur í málskostnað og 5.000 evrur í miskabætur.